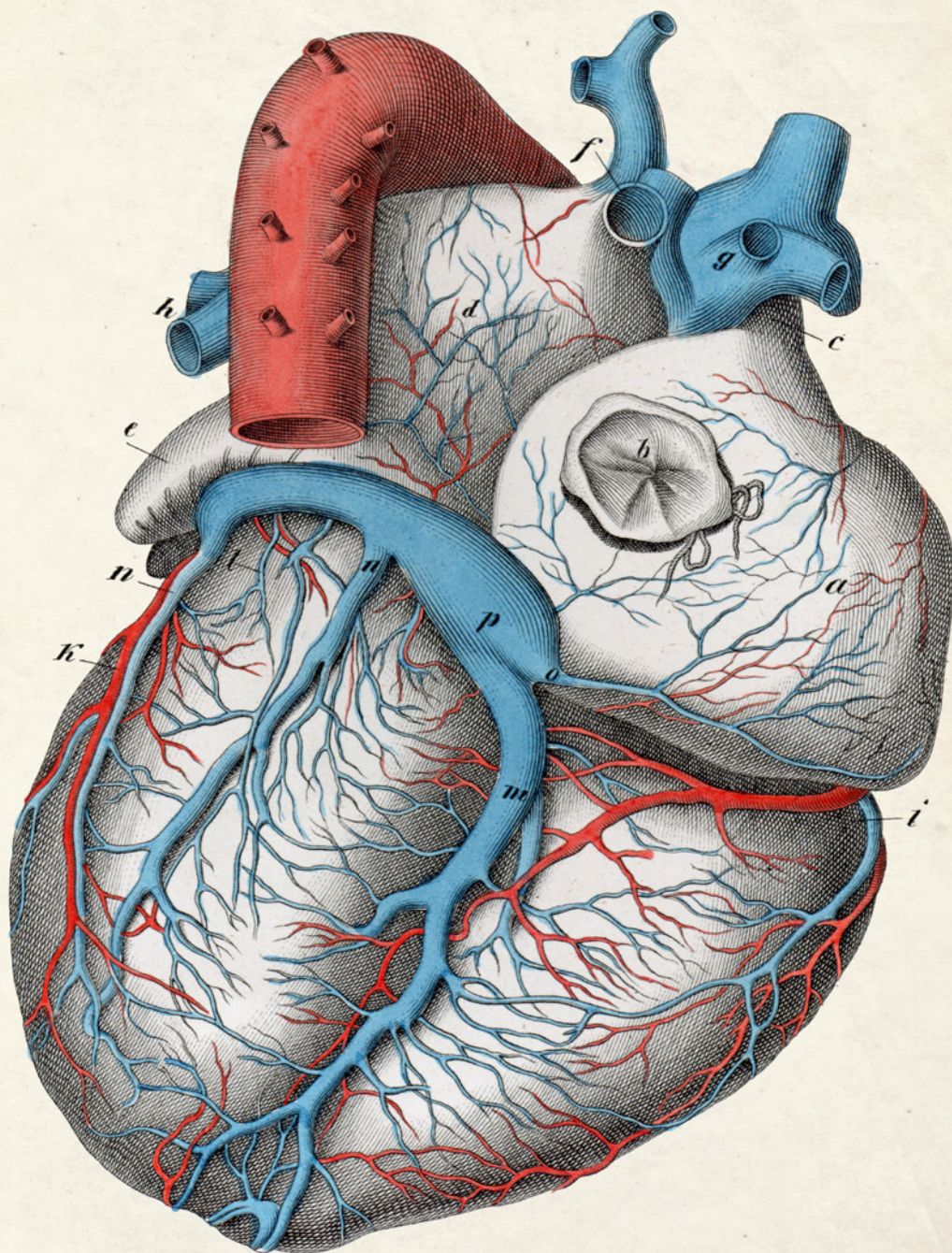

1920-2020
STO LAT NOWOCZESNEGO
NAUCZANIA INTERNY W WARSZAWIE.
MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI -
OJCIEC WSPÓŁCZESNEJ KARDIOLOGII

Ilustracja na okładce za: Moritz Ignaz Weber,
*Anatomischer Atlas des menschlichen Körpers in
natürlicher Größe, Lage und Verbindung der Theile,*
Düsseldorf 1830-1832

1920-2020
STO LAT NOWOCZESNEGO
NAUCZANIA INTERNY W WARSZAWIE.
MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI -
OJCIEC WSPÓŁCZESNEJ KARDIOLOGII

Publikacja towarzysząca wystawie
Muzeum Historii Medycyny
Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Styczeń 2020

PUBLIKACJA POWSTAŁA W

Muzeum Historii Medycyny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

PARTNERZY

Polskie Towarzystwo Kardiologiczne, Polskie Towarzystwo Nadciśnienia Tętniczego, Muzeum Narodowe w Warszawie, Narodowe Archiwum Cyfrowe

ILUSTRACJE POCHODZĄ Z:

Muzeum Historii Medycyny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Archiwum Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki w Warszawie, Narodowego Archiwum Cyfrowego, Muzeum Narodowego w Warszawie, Archiwum Uniwersytetu Wiedeńskiego, Archiwum Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie, ze zbiorów prywatnych Wojciecha Semerau-Siemianowskiego

SCENARIUSZ

Krzysztof J. Filipiak, Adam Tyszkiewicz, Wojciech Semerau-Siemianowski

Teksty do katalogu i wystawy: Krzysztof J. Filipiak, Grzegorz Opolski, Zbigniew A. Gaciong, Adam Witkowski, Adam Tyszkiewicz, Wojciech Semerau-Siemianowski, Jolanta Epsztein, Andrzej Romanowski

PROJEKT GRAFICZNY

Piotr Berezowski

KOREKTA

Emilia Polakowska

DRUK

APLA PRESS Piotr Pierchala

Warszawa 2020

ISBN 978-83-956550-0-5

Szanowni Państwo,

w 2020 roku przypada stulecie rozpoczęcia nauczania interny i badania układu krążenia w naszej Alma Mater oraz mija 70 lat od wyodrębnienia kardiologii z interny jako niezależnej dziedziny medycyny.

Gdy mówimy o tradycji polskiej kardiologii, poszukując w jej dziejach tych, których prace badawcze i osiągnięcia kliniczne miały decydujące dla jej rozwoju znaczenie, z pewnością jedno z głównych miejsc zajmuje prof. Mściwój Semerau-Siemianowski, którego życiu zawodowemu poświęcona została wystawa „1920–2020. 100 lat nowoczesnego nauczania interny w Warszawie. Mściwój Semerau-Siemianowski – Ojciec współczesnej kardiologii”, przygotowana przez Muzeum Historii Medycyny.

Mściwój Semerau-Siemianowski to wybitny lekarz i naukowiec, pionier polskiej kardiologii, prekursor innowacyjnych metod leczenia i badań, wychowanek wielu wybitnych postaci, w tym profesorów: Zdzisława Askanasa i Jerzego Jakubowskiego, ale nade wszystko wspaniały nauczyciel akademicki. Determinacja, talent i staranne wykształcenie – wszak był studentem Uniwersytetów w Berlinie i Strasburgu, a także nowoczesne podejście do nauczania sprawiły, że polska kardiologia zajęła i nadal zajmuje należne jej miejsce w kardiologii europejskiej i światowej.

Wystawa ta jest opowieścią o pasjonacie medycyny i fascynującym człowieku wyprzedzającym epokę, w której żył. Profesor często spotykał się z kontrowersyjnym przyjęciem, musiał przekonywać do swoich racji i dowodzić, że to, co niepojęte dla jemu współczesnych, należy przyjąć za pewnik. Czas pokazał, że Jego wizje się sprawdziły.

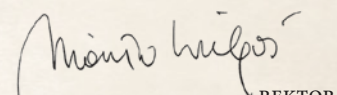
Historia polskiej interny i kardiologii w znacznej mierze związana jest z Warszawskim Uniwersytetem Medycznym, a dokładnie z II Katedrą i Kliniką Chorób Wewnętrznych, której jednym z kierowników był bohater wystawy. Kierowana współcześnie przez prof. Zbigniewa Gacionga Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych, Nadciśnienia Tętniczego i Angiologii, bo takie miano nosi Jednostka od roku 2005, to instytucja sama w sobie, ośrodek referencyjny o ugruntowanej pozycji nie tylko w środowisku krajowym, lecz także dalece poza nim. Grono medyków – swoistych spadkobierców prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, które tworzyło i tworzy tę Jednostkę, to znakomici specjaliści cieszący się zasłużoną sławą w swoich dziedzinach, mogący poszczycić się bogatym dorobkiem naukowym, świetnymi osiągnięciami dydaktycznymi oraz ogromną liczbą pacjentów, którzy uzyskują w niej pomoc każdego dnia. Historia tej Jednostki to czas nieustannego rozwoju. Przez wszystkie lata istnienia zespoły w niej działające stawiały sobie wciąż nowe – często wyprzedzające swoje czasy – ambitne cele, które wyznaczały kierunki rozwoju interny i posuwały świat medyczny do przodu. Można zatem śmiało powiedzieć, że duch prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego jest w Jego ukochanej Katedrze wciąż obecny i niezmiennie inspiruje jej zespół do działania.

Wystawa powstała dzięki zaangażowaniu przewodniczącego Rady Dyscypliny Nauk Medycznych prof. Krzysztofa J. Filipiaka – inicjatora jej powstania oraz dra Adama Tyszkiewiczza – Dyrektora Muzeum Historii Medycyny WUM i Zespołu Muzeum.

Prezentowanie szerokiej publiczności sylwetek wielkich uczonych, co po raz kolejny czyni Muzeum, jest niezwykle cenne, bowiem warto, aby następne pokolenia studentów i młodych lekarzy znały historię polskiej medycyny.

Prof. dr hab. n. med. Mirosław Wielgós

REKTOR
WARSZAWSKIEGO UNIwersYTETU
MEDYCZNEGO

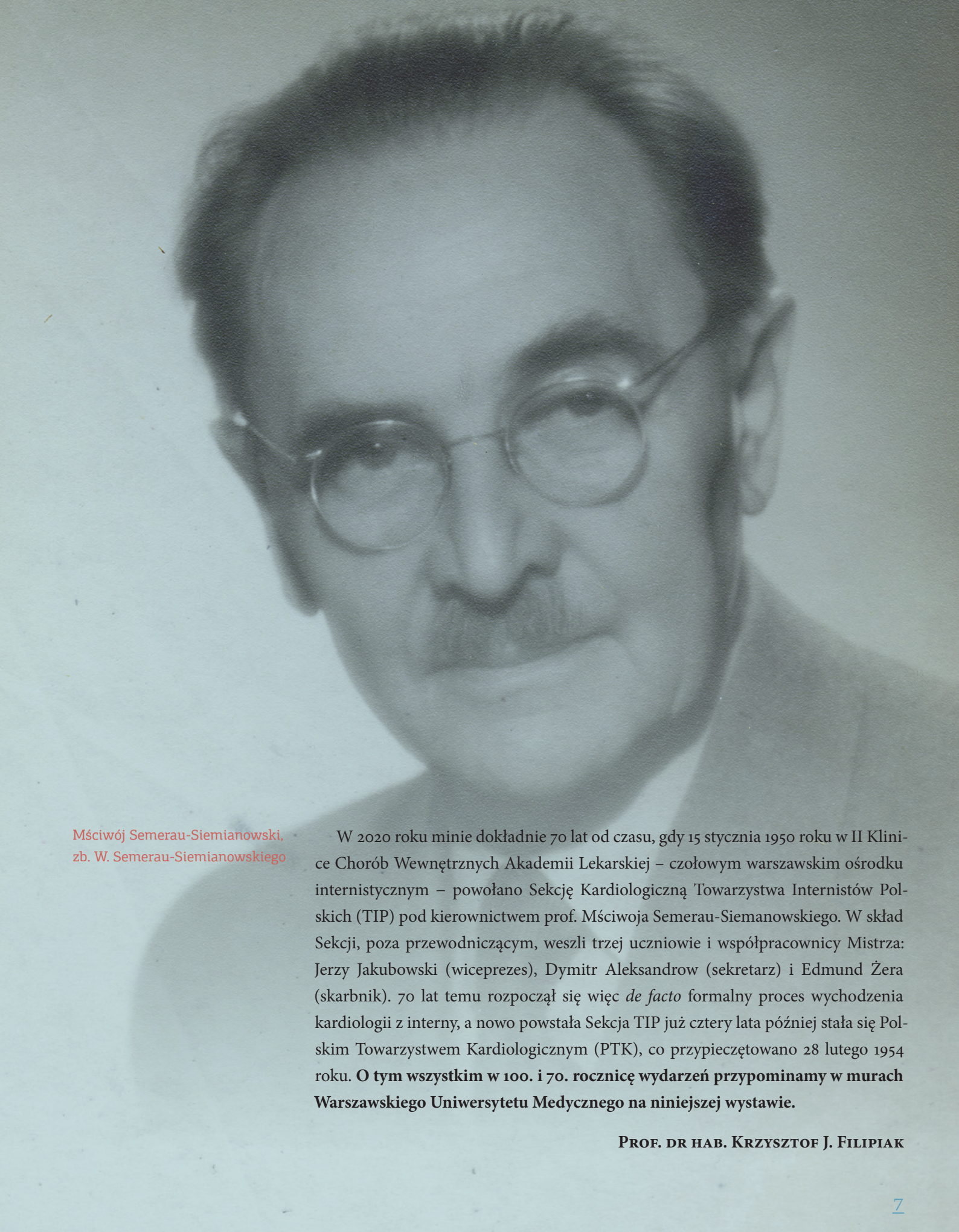
„MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI (1885-1953) – 100-LECIE NOWOŻYTNEGO NAUCZANIA INTERNY I BADANIA UKŁADU KRĄŻENIA W NASZEJ ALMA MATER”

Ponad 100 lat temu, na początku roku akademickiego 1918/1919 w II Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego, zorganizowanej w Szpitalu św. Ducha przy ul. Elektoralnej, **dr Mściwój Semerau-Siemianowski** podejmuje pracę jako adiunkt u prof. Kazimierza Rzętkowskiego (1870-1924). W klinice tej Mściwój Semerau-Siemianowski rozwija metody czynnościowych badań serca i układu krążenia, włącza – wynalezione stosunkowo niedawno, bo kilkanaście lat temu – badanie elektrokardiograficzne (EKG) do rutynowych badań pacjentów. Od roku 1920 prowadzi pierwsze w historii uczelni wykłady na temat fizykalnych badań pacjentów internistycznych, nie będąc jeszcze docentem. **Można więc uznać symbolicznie, że obchodzimy właśnie 100-lecie nowożytnego nauczania interny i badania układu krążenia w naszej Alma Mater.**

Trzydzieści lat później przyjdzie czas na wyodrębnienie się kardiologii z interny. Ale najpierw, jeszcze w latach 20. i 30. ubiegłego wieku, w tym po śmierci swojego przełożonego, dr Mściwój Semerau-Siemianowski bardzo intensywnie tworzy podwaliny kardiologii.

W 1922 roku publikuje rozprawę *O czynności samoistnie bijących komór sercowych u człowieka: studium farmakologiczne i patologiczno-fizjologiczne*, która stała się podstawą habilitacji. Tuż po niej młody docent prowadzi własne wykłady poświęcone diagnostyce i terapii chorób układu krążenia. Od roku akademickiego 1924/25 organizuje i podejmuje kierownictwo Oddziału Chorób Wewnętrznych w nowym Szpitalu św. Łazarza przy ul. Książęcej – **pierwszego w Polsce oddziału specjalizującego się w chorobach układu krążenia**, z osobną pracownią analityczną, radiologiczną, elektrokardiograficzną, hematologiczną oraz spoczynkowej przemiany materii. W ośrodku powstaje też pokój do badań eksperymentalnych na zwierzętach. Pracownie wyposaża częściowo własnym kosztem.

W 1935 roku wycofuje się z prowadzenia części wykładów dydaktycznych z interny, poświęcając się już tylko zagadnieniom kardiologicznym – w latach 1936-1938 prowadzi pierwsze w Polsce, dwutygodniowe szkolenia podyplomowe dla lekarzy z kardiologii. Powołanie samodzielnych struktur polskiej kardiologii przerywa jednak II wojna światowa. Do idei tej wraca prof. Mściwój Semerau-Siemianowski zaraz po wojnie, po powrocie do Warszawy w 1948 roku.

Mściwój Semerau-Siemianowski,
zb. W. Semerau-Siemianowskiego

W 2020 roku minie dokładnie 70 lat od czasu, gdy 15 stycznia 1950 roku w II Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Lekarskiej – czołowym warszawskim ośrodku internistycznym – powołano Sekcję Kardiologiczną Towarzystwa Internistów Polskich (TIP) pod kierownictwem prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego. W skład Sekcji, poza przewodniczącym, weszli trzej uczniowie i współpracownicy Mistrza: Jerzy Jakubowski (wiceprezes), Dymitr Aleksandrow (sekretarz) i Edmund Żera (skarbnik). 70 lat temu rozpoczął się więc *de facto* formalny proces wychodzenia kardiologii z interny, a nowo powstała Sekcja TIP już cztery lata później stała się Polskim Towarzystwem Kardiologicznym (PTK), co przypieczętowano 28 lutego 1954 roku. **O tym wszystkim w 100. i 70. rocznicę wydarzeń przypominamy w murach Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego na niniejszej wystawie.**

PROF. DR HAB. KRZYSZTOF J. FILIPIAK

Curriculum vitae.

Ja, niżej podpisany Mściwój Marja- Tadeusz Semerau- Siemianowski, Dr. med. Docent Uniwersytetu Warsz. urodziłem się 19 go maja 1885 w Ruszczuku (w Bułgarji) jako syn Dra Władysława Semerau- Siemianowskiego, b. naczelnego lekarza Kolei Wschodnich w Konstantynopolu i śp. Józefy z Rojewskich. Do szkół elementarnych chodziłem w Salonice / obec- Grecji/. Nauki gimnazjalne rozpocząłem 1896 r. w Poznaniu, skończyłem w Saverne / w Alzacji/, 1904 r. gdzie też otrzymałem świadectwo dojrzałości. Studja wyższe rozpoczęłem na uniwersytecie w Berlinie, skończyłem na uniwersytecie w Strasburgu / w Alzacji/, otrzymując w roku 1911 dyplom państwowy niemiecki a w pół roku potem dyplom doktora medycyny.

Od r. 1912 do sierpnia 1918 r. byłem etatowym asystentem Kliniki Wewnętrznej przy uniwersytecie w Strasburgu. W sierpniu 1918 r. zostałem powołany przez p. prof. Rzętkowskiego na adjunkta II Kliniki Wewnętrznej Uniw. Warsz. którą to funkcję pełniłem do dni ostatnich. W styczniu 1923 r. habilitowałem się przy Uniw. Warsz. jako docent z zakresu interny. W lipcu 1924r. otrzymałem na mocy konkursu stanowisko ordynatora Szpitali Miejskich w Warszawie.

K. Semerau-Siemianowski

Życiorys (do 1924 r.) Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, zb. Głównej Biblioteki Lekarskiej im. S. Konopki w Warszawie

Dokumenty z czasów studiów Mściwoja Semerau-Siemianowskiego na Uniwersytecie Fryderyka Wilhelma w Berlinie, zb. Archiwum Uniwersytetu Humboldtów w Berlinie

36
1916

Wir Rektor und Senat
der Königlich-Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin

haben genehmigt, dass das Abgangszeugnis, welches
am 30. Juni 1916 dem Herrn M. M. Semerau
in Ruschuk
ausgegeben wurde,
für den oben angegebenen Namen auf dem Gymnasium
in Zaborn
als Zeugnis d. 1. Klasse
anzuerkennen ist.

am 28. Okt. 1925 bei der immatrikulierten
Matrikel-Nr. 1700/26
als Abgangszeugnis für die 1. Klasse
in Zaborn

bestätigen hat
Rektor und Senat der Friedrich-Wilhelms-Universität zu Berlin
auf den angelegten Formblättern die
angewiesenen Bedingungen erfüllt.
am 2. Juli 1925

1. v. Prof.
1. v. Prof.
1. v. Prof.

n. 2996

Anmeldeschein
zum
Abgangszeugnis. Matrikel-Nr. 1700/26

H. Stud. med. M. M. Semerau
geboren in Ruschuk
Sohn des
bei dieser Universität immatrikuliert am 28. Okt. 1905
auf das
Zeugnis d. 1. Klasse
in Zaborn
hat sich zur Ausfertigung eines
Abgangszeugnisses gemeldet.

Berlin, den 18. Nov. 1905

Die Universitäts-Registrierung.

Für das Abgangszeugnis sind die
Gebühren mit 10 Mark 50 Pf. bezahlt.
Berlin, den 18. Nov. 1905.

Die Universitäts-Qualität.

QVOD · BONVM · FELIX · FAVSTMQUE · SIT

SVMMIS · AVSPICIIS

WILHELMII

GERMANORVM · IMPERATORIS · AVGVSTISSIMI

FORTIS · PII · FELICIS

ACADEMIAE · WILHELMAE · ARGENTINENSIS

RECTORE · MAGNIFICO

ALBERTO · EHRHARD

THEOLOGIAE · DOCTORE · HISTORIAE · ECCLESIASTICAE · PROFESSORE · PVBLICO · ORDINARIO

ORDO · MEDICORVM

DECANO

FRANCISCO · HOFMEISTER

MEDICINAE · DOCTORE · CHEMIAE · PHYSIOLOGICAE · PROFESSORE · PVBLICO · ORDINARIO

VIRVM · CARISSIMVM

MŚCIWÓJ · SEMERAU

POSTQVAM · EXHIBITA · DISSERTATIONE · QVAE · INSCRIBITVR

Pathologisch-anatomische Befunde bei querveralen Infektionen

SVPERATISQVE · EXAMINIBVS · EX · LEGE · INSTITVTIS

ERVDITIONEM · SVAM · CVM · LAVDE · COMPROBAVIT

DOCTOREM · MEDICINAE · CREAT

CREATVM · HIS · LITTERIS · PVBLICIS · ORDINIS · SIGILLO · MVNITIS · RENVNTIAT

RENVNTIATO · OMNIA · IVRA · CVM · DOCTORIS · GRADV · CONIVNCTA · CONFERT

DATVM · ARGENTORATI · DIE · XX · MENSIS · SEPTEMBRIS · ANNI · MDCCCXI

EX · TYTCCEAETHA · VNIVERSITATIS · I · H · ED · REITZ · (REITZ · ET · MYENSEL · SOCIORVM)

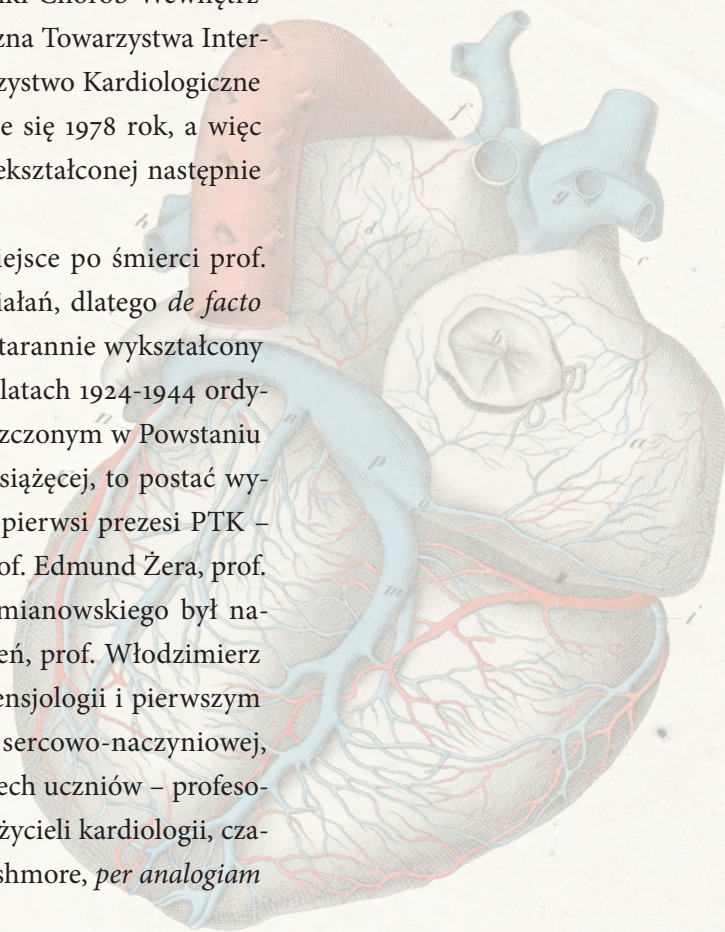
Dyplom doktorski Mściwoja Semerau-Siemianowskiego z Uniwersytetu Cesarza Wilhema w Strasburgu, 1911, zb. Głównej Biblioteki Lekarskiej im. S. Konopki w Warszawie

„MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI (1885-1953) – OJCIEC NOWOCZESNEJ INTERNY, KARDIOLOGII CZY HIPERTENSJOLOGII?”

Kardiologia wywodzi się z interny. Hipertensjologia z kardiologii. Wszystkie trzy dyscypliny łączy zatem relacja babcia-matka-wnuczka, a właściwie tylko jednej osobie w Polsce można przypisać istotną rolę w powstaniu zarówno nowoczesnej interny, kardiologii, jak i w przyszłości hipertensjologii. To prof. Mściwój Semerau-Siemianowski, bohater monograficznej wystawy zorganizowanej przez Muzeum Historii Medycyny Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

Za datę powstania polskiej kardiologii często przyjmuje się dzień 28 lutego 1954 roku. To tego dnia, w historycznej sali wykładowej II Kliniki Chorób Wewnętrznych Szpitala przy ul. Sterlinga w Łodzi, Sekcja Kardiologiczna Towarzystwa Internistów Polskich oficjalnie przekształciła się w Polskie Towarzystwo Kardiologiczne (PTK). Z kolei za datę narodzin hipertensjologii przyjmuje się 1978 rok, a więc wyodrębnienie w PTK Sekcji Nadciśnienia Tętniczego, przekształconej następnie w Polskie Towarzystwo Nadciśnienia Tętniczego (PTNT).

Oba wydarzenia z 1954 i 1978 roku, mimo że miały miejsce po śmierci prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, są skutkiem jego działań, dlatego *de facto* uznawany jest za ojca założyciela polskiej kardiologii. Ten starannie wykształcony lekarz, student uniwersytetów w Berlinie i Strasburgu, a w latach 1924-1944 ordynator Kliniki Chorób Wewnętrznych w nieistniejącym, zniszczonym w Powstaniu Warszawskim Szpitalu św. Łazarza w Warszawie przy ul. Książęcej, to postać wyjątkowa. W jego klinice medycyny uczyli się przyszli trzej pierwsi prezesi PTK – prof. Jerzy Muszkatenblit (po wojnie – Jerzy Jakubowski), prof. Edmund Żera, prof. Zdzisław Askanas. Następcą prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego był natomiast prof. Dymitr Aleksandrow, a to jego następcą i uczniem, prof. Włodzimierz Januszewicz jest z kolei ojcem założycielem polskiej hipertensjologii i pierwszym prezesem PTNT. To wielkie nazwiska polskiej medycyny sercowo-naczyniowej, w przypadku Mściwoja Semerau-Siemianowskiego i jego trzech uczniów – profesorów Jakubowskiego, Żery i Askanasa – swoisty panteon założycieli kardiologii, czasem żartobliwie zwany polskim kardiologicznym Mount Rushmore, *per analogiam* do amerykańskiego pierwowzoru.

Szpital Kliniczny nr 3 im. dr. Seweryna Sterlinga w Łodzi, w którym powołano w 1954 r. Polskie Towarzystwo Kardiologiczne; fot. B. Wilkoszewskiego z czasów, gdy placówkę nazywano Szpitalem im. Izraela i Leony Poznańskich, ok. 1896, zb. Muzeum Miasta Łodzi

Polski kardiologiczny Mount Rushmore (od lewej Mściwój Semerau-Siemianowski, Jerzy Jakubowski, Edmund Żera, Zdzisław Askanas), ilustracja autorstwa Krzysztofa J. Filipiaka

Po traumatycznych przeżyciach wojennych, gehennie Powstania Warszawskiego, śmierci synów powstańców, wygnaniu z Warszawy, po wojnie prof. Mściwój Semerau-Siemianowski uzupełniał braki kadrowe polskiej medycyny w Łodzi i Gdańsku w latach 1945-1948, by na ostatnie lata życia powrócić do Warszawy. To w ośrodku prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, tj. II Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego, zebrało się polskie środowisko kardiologiczne 13 listopada 1949 roku. W wyniku tego spotkania powołano 15 stycznia 1950 roku Sekcję Kardiologiczną Towarzystwa Internistów Polskich pod kierownictwem Pana Profesora. Przekształcenia Sekcji w PTK Profesor już nie doczekał. Zmarł w 1953 roku, ale to On jest dzisiaj wspominany jako patron polskiej kardiologii i hipertensjologii, chociaż te w rzeczywistości narodziły się dopiero w 1954 oraz 1978 roku.

PROF. DR HAB. KRZYSZTOF J. FILIPIAK

„MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI – POLSKI PIONIER BADAŃ NAD MIGOTANIEM PRZEDSIONKÓW”

Prof. Mściwój Semerau-Siemianowski wniósł ogromny wkład w poznanie mechanizmów i znaczenia klinicznego migotania przedsionków – najczęstszej tachyarytmii serca. Był autorem pierwszych polskich prac poświęconych tej chorobie. W 1916 roku ukazuje się Jego praca wskazująca, że głównym objawem migotania przedsionków jest ciągła niemiarywość tętna (*O niemiarywości ciągłej tętna jako głównym objawie migotania przedsionków. Now Lek. 1916; 28(3-4): 127-135*). Trzy lata później publikuje pracę pt. *Kliniczne znaczenie migotania przedsionków*, którą można uznać za pierwszą polską minimonografię dotyczącą migotania przedsionków (*Gazeta Lek. 1919;54(33-34):385-389*).

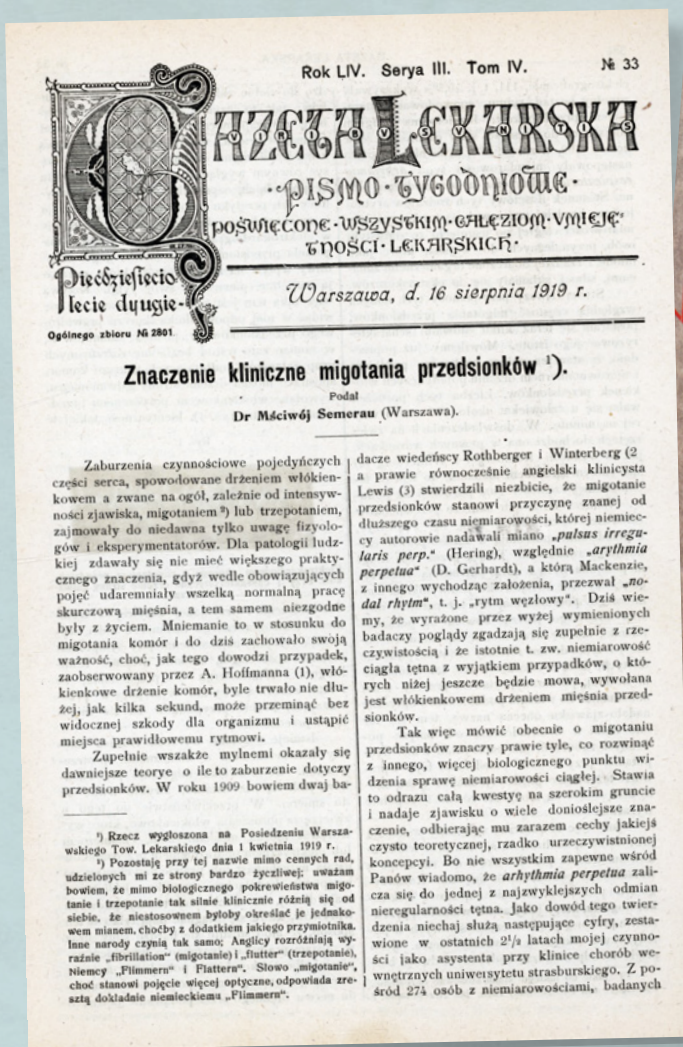
Prof. Semerau-Siemianowski wprowadził polski termin „ruch manieżowy”, który miał być odpowiednikiem „circus movement” – mechanizmu elektrofizjologicznego leżącego u podłoża migotania i trzepotania przedsionków. Wprawdzie termin ten nie przyjął się, ale po latach należy przyznać, że trafnie odzwierciedlał naturę elektrofizjologiczną arytmii.

Zasługą prof. Semerau-Siemianowskiego było wyodrębnienie na podstawie badania elektrokardiograficznego postaci napadowej migotania przedsionków (*Die Flimmerarrhythmie. Ergebnisse der Inneren Medizin und Kinderheilkunde. 1921;19:124*).

Warto podkreślić, że pionierskie badania Thomasa Lewisa i Willema Einthovena, które powiązały oscylacje linii izoelektrycznej elektrokardiogramu z migotaniem przedsionków, tylko o kilka lat wyprzedzały dokonania prof. Semerau-Siemianowskiego.

Na początku lat 90. XX wieku zainteresowanie migotaniem przedsionków znacznie wzrosło ze względu na wzrastającą częstotliwość występowania tej arytmii oraz związane z nią ryzyko udaru mózgu.

W 1993 roku ukazała się pierwsza polska monografia *Migotanie przedsionków* pod redakcją prof. Grzegorza Opolskiego i prof. Adama Torbickiego, w całości poświęcona tej arytmii. Edycja drugiego rozszerzonego wydania książki miała miejsce w 2000 r. Kolejne polskie monografie to chronologicznie: *Diagnostyka i leczenie migotania przedsionków* pod red. prof. Marii Trusz-Gluzy i prof. Andrzeja Lubińskiego

Po lewej stronie tytułowa artykułu Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, *Znaczenie kliniczne migotania przedsionków*, „Gazeta Lekarska”, r. LIV, t. IV, nr 33, 1919; po prawej okładka książki wydanej pod red. Grzegorza Opolskiego i Adama Torbickiego, *Migotanie przedsionków*, Warszawa 1993

(2009 r.), *Migotanie przedsionków. Codzienność lekarza praktyka* pod red. prof. Mirosława Dłużniewskiego, dr Joanny Syskiej-Sumińskiej i prof. Zbigniewa Kalarusa (2013 r.), *Migotanie przedsionków* pod red. prof. Wożakowskiej-Kapłon (2016 r.), *Migotanie przedsionków. Przewodnik klinicysty* pod redakcją prof. Jarosława Drożdża (2018 r.).

PROF. DR HAB. GRZEGORZ OPOLSKI

„100 LAT NOWOCZESNEGO NAUCZANIA INTERNY I KARDIOLOGII W WARSZAWIE”

Historia polskiej interny w znacznej mierze związana jest z II Katedrą i Kliniką Chorób Wewnętrznych Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Trzy lata po utworzeniu Uniwersytetu Warszawskiego, jesienią 1918 roku powołano II Klinikę ulokowaną w budynku u zbiegu ulic Chałubińskiego i Nowogrodzkiej, na terenie Szpitala Dzieciątka Jezus. Kierownikiem kliniki został prof. dr hab. n. med. Antoni Gluźniński – niewątpliwie najznakomitszy od czasów Chałubińskiego polski internista i jeden z pionierów naszej gastrologii. W 1928 roku kierownictwo II Kliniki Chorób Wewnętrznych objął prof. dr hab. n. med. Witold Eugeniusz Orłowski. Profesor Orłowski był wspaniałym pedagogiem, dającym często bezcenne wskazówki dotyczące kontaktu z chorymi. Stworzył nowoczesną, polską szkołę internistyczną opartą na podstawach patofizjologicznych i biochemicznych. Był nauczycielem i wychowawcą kilku pokoleń lekarzy.

1 września 1948 r. kierownikiem II Kliniki został prof. dr hab. n. med. Mściwój Semerau-Siemianowski – twórca nowoczesnej polskiej kardiologii. Po przyjeździe do Polski w 1918 roku prof. Semerau-Siemianowski został zatrudniony jako adiunkt w powstającej wówczas I Klinice Chorób Wewnętrznych Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, znajdującej się w Szpitalu Świętego Ducha (nieistniejącym), a kierowanej przez prof. Kazimierza Rzętkowskiego. Był to wówczas największy w Warszawie oddział chorób wewnętrznych (150 łóżek). Prof. Semerau-Siemianowski uczestniczył w powstawaniu kliniki, wyposażył (częściowo własnym kosztem) pracownię analityczną, elektrograficzną, hematologiczną, przemiany spoczynkowej oraz pokój do badań doświadczalnych na zwierzętach. W 1920 roku objął wykłady zleczone z dziedziny fizykalnego badania osób cierpiących na choroby wewnętrzne.

1 września 1948 roku po przejściu na emeryturę prof. Witolda Orłowskiego został powołany na stanowisko kierownika II Katedry i Kliniki Chorób Wewnętrznych.

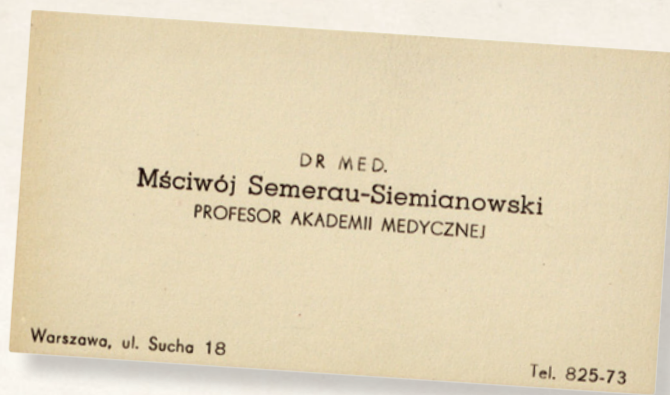
Prowadzona przez niego klinika stała się jednym z bardziej znanych ośrodków naukowych i leczniczych w Europie. Powstały w niej pracownie naukowe z nowoczesnymi wówczas metodami badawczymi, jak: flebografia, kapilaroskopia,

Członkowie Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, czerwiec 1949 r.,
Prof. Mściwój Semerau-Siemianowski siedzi po lewej stronie obok prof. Franciszka
Czubalskiego (w białym fartuchu), zb. Muzeum Historii Medycyny WUM

Schemat cewnikowania serca. Przejście
cewnika z żył obwodowych do żyły głównej
górnej, prawego przedsionka, prawej komory
i prawej tętnicy płucnej, za: M. Semerau-
-Siemianowski, *Nowe zdobycze diagnostyki
chorób serca*, Warszawa 1949

Wizytówka prof. Akademii Medycznej
w Warszawie Mściwoja Semerau-
-Siemianowskiego, zb. Głównej
Biblioteki Lekarskiej im. S. Konopki
w Warszawie

fonokardiografia. Do badania fizykalnego wprowadził metodę opukiwania granic serca. W roku 1948 w klinice została powołana do życia Pracownia Hemodynamiczna, w której wykonano pierwsze w Polsce cewnikowanie serca (I. Ławkowiczowa).

Prof. Semerau-Siemianowski był dwukrotnie prezesem Polskiego Towarzystwa Internistów Polskich: w latach 1931-1936 i 1949-1951. Był redaktorem dwutomowego podręcznika *Choroby wewnętrzne*, w którym napisał rozdział o chorobach serca. Prof. Semerau-Siemianowski wprowadził do polskiego nazewnictwa określenie „dławica piersiowa”, jako pierwszy opisał napadowe migotanie przedsionków, niedociśnienie systemowe i zespół wewnętrznego wykrzepiania śródnaczyniowego.

Po Jego śmierci w roku 1953 kierownictwo kliniki objął prof. Dymitr Aleksandrow, doskonały dydaktyk, świetny wykładowca, który umocnił pozycję kliniki jako wiodącego ośrodka kardiologicznego w Polsce.

PROF. DR HAB. ZBIGNIEW A. GACIONG

Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych, Nadciśnienia Tętniczego i Angiologii (od 2005 roku) Pierwsza nazwa – II Katedra i Klinika Chorób Wewnętrznych Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego

Kierownicy:

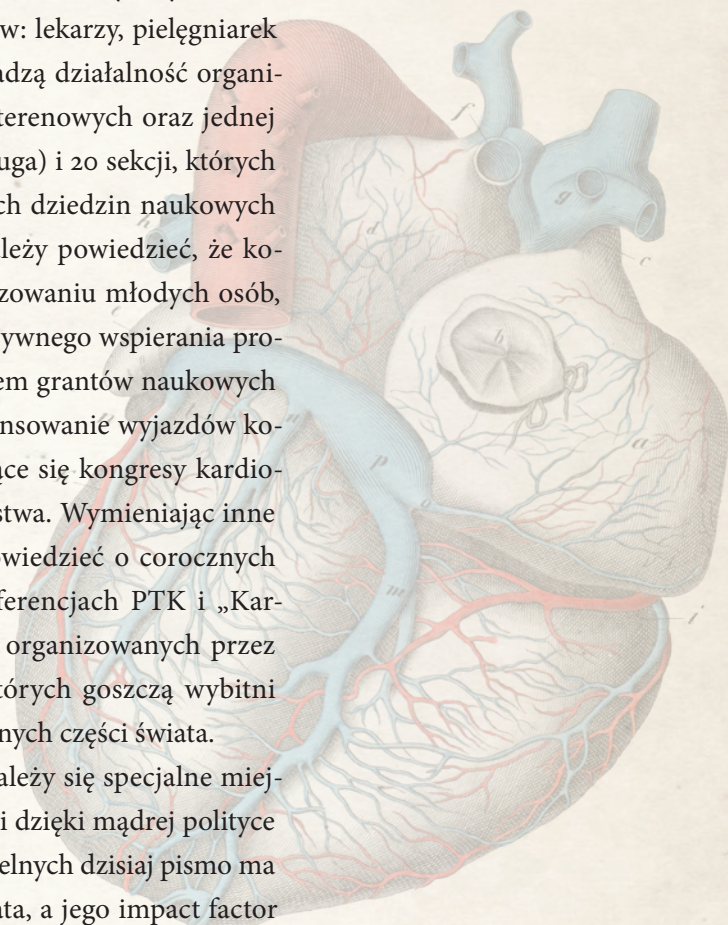
Prof. dr hab. n. med. Antoni Gluziński	1918-1928
Prof. dr hab. n. med. Witold Eugeniusz Orłowski	1928-1948
Prof. dr hab. n. med. Mściwój Semerau-Siemianowski	1948-1953
Prof. dr hab. n. med. Dymitr Aleksandrow	1953-1964
Prof. dr hab. n. med. Włodzimierz Januszewicz	1964-1998
Prof. dr hab. n. med. Zbigniew Gaciong	1998 –

„POLSKIE TOWARZYSTWO KARDIOLOGICZNE 1954-2020. JAK WYGLĄDA PO 65 LATACH?”

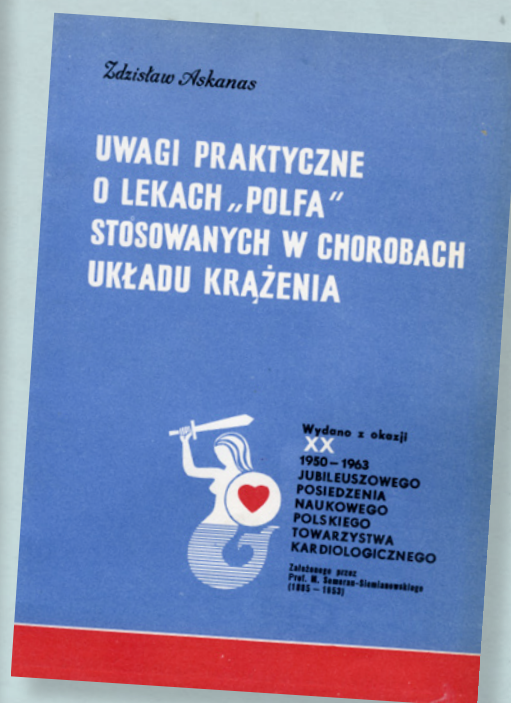
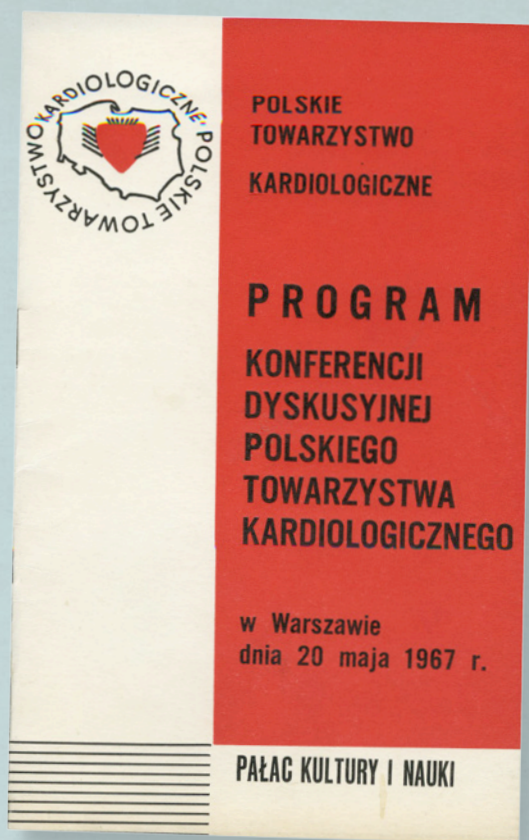
W styczniu 2020 roku minie 70 lat od czasu, kiedy w II Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej 15 stycznia 1950 roku powołano Sekcję Kardiologiczną Towarzystwa Internistów Polskich. Jej głównym twórcą, a także przewodniczącym tej nowej struktury, został prof. Mściwój Semerau-Siemianowski. Sekcja po czterech latach (28 lutego 1954 roku) przekształciła się w Polskie Towarzystwo Kardiologiczne (PTK), którego pierwszym prezesem został prof. Jerzy Jakubowski.

Od tego czasu PTK, kierowane przez kolejnych prezesów, którymi byli wybitni polscy kardiolodzy o europejskiej renomie (listę prezesów PTK znajdzie Państwo na końcu tekstu), wspomagani przez aktywnie działających członków Zarządu Głównego, zdobyło renomę jednego z najważniejszych polskich medycznych towarzystw naukowych i dzisiaj skupia około 6 tysięcy członków: lekarzy, pielęgniarek i techników medycznych. Członkowie Towarzystwa prowadzą działalność organizacyjną, dydaktyczną i naukową w ramach 19 oddziałów terenowych oraz jednej asocjacji (a niebawem także zostanie powołana do życia druga) i 20 sekcji, których stopniowe powstawanie odpowiadało tworzeniu się nowych dziedzin naukowych i dyscyplin zawodowych w kardiologii. Przy tej okazji należy powiedzieć, że kolejnym zarządom PTK zawsze bardzo zależało na zaktywizowaniu młodych osób, stąd koncepcja utworzenia w 1994 roku „Klubu 30” i intensywnego wspierania prowadzenia działalności naukowej przez jego członków. System grantów naukowych przeznaczonych na prowadzenie własnych badań oraz finansowanie wyjazdów koleżanek i kolegów, których prace zostały przyjęte, na liczące się kongresy kardiologiczne stanowią także ważną część działalności Towarzystwa. Wymieniając inne obszary aktywności prowadzonych przez PTK, należy powiedzieć o corocznych Międzynarodowych Kongresach PTK, Wiosennych Konferencjach PTK i „Kardiologii Polskiej” oraz wielu sympozjach i konferencjach organizowanych przez asocjacje, sekcje i oddziały terenowe Towarzystwa, na których goszczą wybitni przedstawiciele kardiologii europejskiej, amerykańskiej i innych części świata.

Oficjalnemu pismu PTK, czyli „Kardiologii Polskiej”, należy się specjalne miejsce. Pierwszy numer ukazał się w 1957 roku (63 lata temu!) i dzięki mądrej polityce wydawniczej prowadzonej przez kolejnych redaktorów naczelnych dzisiaj pismo ma 3,5 tysiąca nakładu, publikuje prace naukowe z całego świata, a jego impact factor

Program konferencji
Polskiego Towarzystwa
Kardiologicznego z 20 maja
1967 r., zb. Muzeum Historii
Medycyny WUM

ciągle wzrasta i obecnie wynosi 1,674, z realną perspektywą przekroczenia magicznego progu 2,0 w najbliższych latach. Należy też podkreślić, że międzynarodowa pozycja „Kardiologii Polskiej” została wypracowana m.in. dzięki pełnemu przejściu na język angielski.

Rozbudowana strona internetowa PTK jest ważnym źródłem komunikacji między Zarządem Głównym PTK a jego członkami. Jej samodzielną częścią stała się od roku 2013 Platforma Edukacyjna, dostępna bez dodatkowych opłat dla członków Towarzystwa, która zawiera multimedialne kursy dotyczące wybranych zagadnień z kardiologii, przydatne szczególnie dla lekarzy w trakcie specjalizacji. Obecnie proponujemy 11 kursów, w przygotowaniu są następne. Na stronie znajdują się także 3 specjalne wortale przeznaczone dla pacjentów: „Arytmia grozi udarem”, „Co po zawale” i „Słabe serce”, a współpraca z organizacjami pacjentów staje się jednym z priorytetów PTK – stąd wprowadzenie interaktywnego spotkania „Forum Serce Pacjenta” po zakończeniu tegorocznego Kongresu PTK, które wg naszej koncepcji będzie konferencją cykliczną.

Zamiarem kolejnego Zarządu Głównego PTK jest dodanie anglojęzycznej wersji strony. Obecnie także wiele sekcji i oddziałów Towarzystwa posiada swoje strony internetowe.

Publikacja autorstwa Zdzisława Askanasa wydana z okazji jubileuszowego posiedzenia naukowego Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego, 1963, zb. Muzeum Historii Medycyny WUM

Do zadań, jakie stawia przed sobą PTK, jest wywieranie wpływu na rozwój kardiologii w Polsce, zgodny z trendami światowymi i zaleceniami Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego we współpracy z konsultantem krajowym. Stąd biorą się częste rozmowy z przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia i Narodowego Funduszu Zdrowia, spotkania z politykami, nasza obecność podczas posiedzeń komisji sejmowych i senatu oraz w mediach. To, co udało się nam w ostatnim czasie wdrożyć to koordynowane programy opieki nad chorymi po zawale serca i z niewydolnością serca. Wspólnie z innymi środowiskami medycznymi przekonaliśmy decydentów do wprowadzenia leczenia ostrego udaru mózgu przy pomocy trombektomii. PTK wspierało również wprowadzenie nowoczesnego leczenia hiperlipidemii rodzinnej.

Wszystkie te działania oraz ich intensyfikacja w przyszłości wymagają odpowiednich (i dużych!) nakładów finansowych, stąd już teraz konieczna jest dywersyfikacja przychodów Towarzystwa i pozyskiwania niezbędnych środków, do czego staramy się stopniowo doprowadzić. Mamy jednak uzasadnioną nadzieję, że przyszłość PTK, pręźnie działającego stowarzyszenia naukowego i profesjonalnego, rysuje się dobrze.

PROF. DR HAB. ADAM WITKOWSKI

Prezisi Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego od jego powstania

Przewodniczący Sekcji Kardiologicznej TIP

Mściwój Semerau-Siemianowski (1950-1954)

Prezisi PTK

Jerzy Jakubowski (1954-1961)	Adam Torbicki (2004-2007)
Edmund Żera (1962-1972)	Andrzej Rynkiewicz (2007-2009)
Zdzisław Askanas (1972-1973)	Waldemar Banasiak (2009-2011)
Jan Kwoczyński (1973-1979)	Janina Stępińska (2011-2013)
Włodzimierz Januszewicz (1980-1986)	Zbigniew Kalarus (2013-2015)
Kazimierz Jasiński (1986-1989)	Piotr Hoffman (2015-2017)
Leszek Ceremużyński (1989-1995)	Piotr Ponikowski (2017-2019)
Michał Tendera (1995-1998)	Adam Witkowski (2019-2021, aktualny Prezes)
Witold Rużyłło (1998-2001)	Przemysław Mitkowski (aktualny Prezes Elekt)
Andrzej Cieśliński (2001-2004)	

Warszawa

Szpital Śtego Ducha Elektoralna

Pocztówki ukazujące Szpital Św. Ducha w Warszawie, zb. Muzeum Warszawy

„WARSZAWSKIE DOMY PRACY MŚCIWOJA SEMERAU- -SIEMIANOWSKIEGO”

Z osobą Mściwoja Semerau-Siemianowskiego łączą się trzy słynne warszawskie szpitale: św. Ducha, św. Łazarza oraz Dzieciątka Jezus. Pierwszy z nich założony w poł. XV w. służył początkowo jako przytułek dla biednych i opuszczonych. Stałą siedzibę uzyskał dopiero w momencie oddania do użytku zaprojektowanego w latach 1859-1861 przez Józefa Orłowskiego budynku przy ul. Elektorальной. Po uzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 roku zorganizowano w Szpitalu św. Ducha dwie kliniki: chirurgiczną, kierowaną przez prof. Franciszka Kijewskiego, i chorób wewnętrznych, zarządzaną przez wybitnego internistę prof. Kazimierza Rzętkowskiego. To właśnie pod okiem tego drugiego badacza Semerau-Siemianowski rozpoczął w Warszawie na stanowisku adiunkta swoją przygodę z medycyną kliniczną. Od samego początku musiał wykazać się dużą samodzielnością, wiele obowiązków związanych z organizacją kliniki wziął na swoje barki, jego przełożony i mentor pełnił bowiem liczne funkcje poza szpitalem (Rzętkowski był dziekanem Wydziału Lekarskiego UW w roku akademickim 1921/22, delegatem Wydziału Lekarskiego do Senatu w latach 1918-1919, w 1923 roku przebywał także długo we Francji w celach badawczych). Jednak dzięki energii, a także doświadczeniu i wiedzy zdobytej podczas studiów i pracy przy boku słynnego holenderskiego anatoma Karela Frederika Wenckebacha na Uniwersytecie w Strasburgu, Semerau-Siemianowski wprowadził liczne nowoczesne rozwiązania, m.in. metodę elektrokardiografii oraz naświetlanie i systematyczne pogłębianie badań czynnościowych w patologii serca, nerek, śledziony i wątroby. Na pierwszy plan jego zainteresowań naukowych wysuwało się zdecydowanie zgłębianie tajemnic kardiologicznych. W 1922 r., pomimo licznych obowiązków organizacyjnych w szpitalu, udało mu się uzyskać habilitację z dziedziny interny przy Uniwersytecie Warszawskim na podstawie pracy pt. *O czynności samoistnie bijących komór sercowych u człowieka*. W mniej więcej tym samym okresie rozpoczął też wykłady z zakresu diagnostyki i terapii chorób układu krążenia.

Szpital św. Ducha był tylko przystankiem do dalszej kariery Mściwoja Semerau-Siemianowskiego. W dwa lata po uzyskaniu habilitacji, w sierpniu 1924 r. objął w drodze konkursu ordynaturę Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala św. Łazarza. Szpital ten miał równie bogatą tradycją, sięgał swoimi korzeniami XVI w., a zakładał go Piotr Skarga i – słynące z opieki nad chorymi na trąd i kiłę – Bractwo św. Łazarza. Do najczęściej zalecanych tam przed wiekami kuracji należała kąpiel

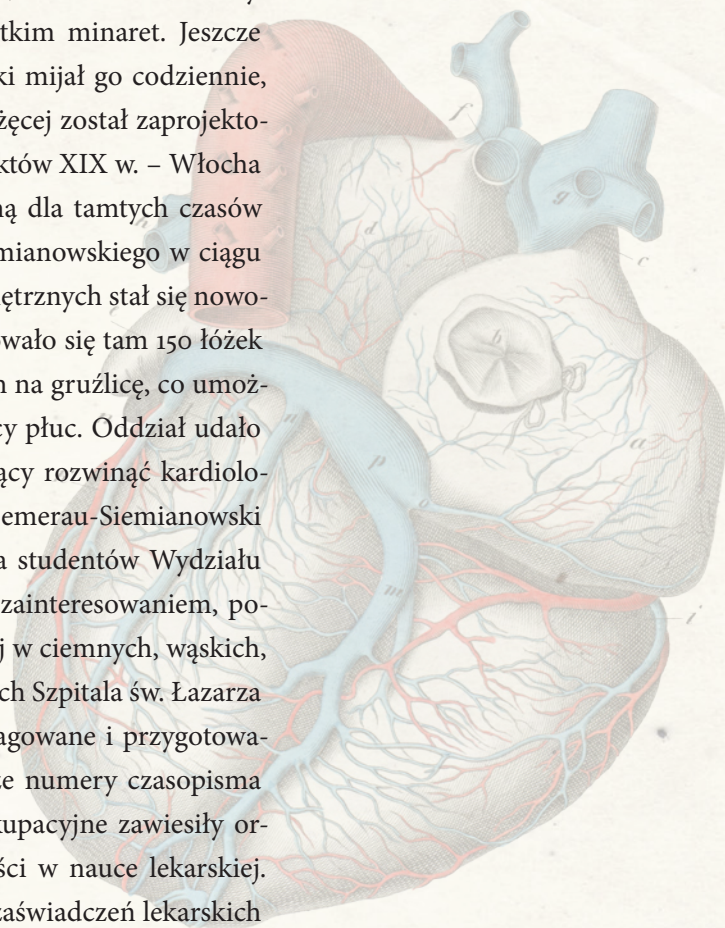

Prof. Kazimierz
Rzętkowski, zb. Narodowe
Archiwum Cyfrowe

Portret prof. Karela Frederika
Wenckebacha autorstwa Hansa
Stalzera, przed 1940 r., zb. Archiwum
Uniwersytetu Wiedeńskiego

w odpadach stajennych, z tego też powodu zakład leczniczy nazywano potocznie „szpitalem gnojowników”. Przez ponad dwa stulecia Szpital św. Łazarza mieścił się przy ul. Mostowej na Nowym Mieście, jednak w 1832 r. przeniesiono go w sąsiedztwo pl. Trzech Krzyży – w miejsce, gdzie wcześniej znajdowały się Ogrody na Książęcem brata króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, ks. Kazimierza. Przybywającym do nowego szpitala przypominał o tym wszystkim minaret. Jeszcze w okresie międzywojennym Mściwój Semerau-Siemianowski mijał go codziennie, zmierzając do pracy. Główny budynek szpitala przy ul. Książęcej został zaprojektowany przez jednego z najświetniejszych warszawskich architektów XIX w. – Włocha Henryka Marconiego. Z tego też powodu uzyskał popularną dla tamtych czasów neorenesansową stylistykę. Po zaangażowaniu Semerau-Siemianowskiego w ciągu krótkiego czasu niewielki dotychczas Oddział Chorób Wewnętrznych stał się nowoczesną placówką badawczo-leczniczą. Po kilku latach znajdowało się tam 150 łóżek dla pacjentów, spośród których 50 przeznaczono dla chorych na gruźlicę, co umożliwiło prowadzenie badań nad zachowaniem serca w gruźlicy płuc. Oddział udało się też wyposażyć w nowoczesny sprzęt naukowy pozwalający rozwinąć kardiologiczne zainteresowania licznych uczniów ordynatora. Sam Semerau-Siemianowski prowadził na oddziale przez kilka lat wykłady z interny dla studentów Wydziału Lekarskiego UW. Prelekcje jego cieszyły się bardzo dużym zainteresowaniem, pomimo że odbywały się z braku odpowiedniej sali wykładowej w ciemnych, wąskich, szpitalnych korytarzach. We wrześniu 1939 roku główny gmach Szpitala św. Łazarza spłonął, w pożodrze wojennej zniszczeniu uległy także zredagowane i przygotowane przez Semerau-Siemianowskiego do druku dwa pierwsze numery czasopisma „Serce”, które miało być poświęcone kardiologii. Władze okupacyjne zawiesiły ordynatora w czynnościach, zarzucając mu afirmację polskości w nauce lekarskiej. Hitlerowcom nie podobało się np. wystawianie przez niego zaświadczeń lekarskich

w języku polskim. Z braku odpowiedniego personelu lekarskiego przywrócono go do pracy w lutym 1942 roku, obowiązki swoje podjął wówczas w budynkach przy ul. Leszno, tam bowiem przeniesiono tymczasowo Szpital św. Łazarza. Po powrocie do pracy Semerau-Siemianowski przystąpił także do tajnego nauczania.

Pierwsze lata po wojnie spędził w Łodzi i Gdańsku w klinikach chorób wewnętrznych, przygotowując do pracy tamtejsze oddziały szpitalne. W Warszawie pojawił się ponownie w sierpniu 1948 roku, by objąć po przejściu na emeryturę prof. Witolda Orłowskiego kierownictwo II Kliniki Chorób Wewnętrznych działającej wówczas na terenie Szpitala Dzieciątka Jezus. Podobno w następnych latach to nowe miejsce pracy nazywał często swoim drugim domem. Pełnienie obowiązków kierownika kliniki rozpoczął od nadzorowania całkowitego remontu przestarzałego budynku, pamiętającego jeszcze czasy Cesarskiego Uniwersytetu Warszawskiego. Jego wnętrza zostały odnowione i wyposażone w nowoczesną aparaturę badawczo-naukową. W II Klinice Chorób Wewnętrznych pracował do śmierci w 1953 roku. Odszedł nagle. Pozostawił po sobie przy biurku rozpoczęte plany wydawnicze, listy do kolegów po fachu, którzy mieli być współautorami publikacji z zakresu kardiologii, a w Warszawie – fundamenty nowoczesnej szkoły kardiologicznej.

Szpital św. Łazarza
w Warszawie, za: „Tygodnik
Ilustrowany”, 1895, nr 49
(1885)

DR ADAM TYSZKIEWICZ

„MŚCIWÓJ SEMERAU-SIEMIANOWSKI – MÓJ WIELKI PRZODEK, LEGENDA, ENIGMA”

Nie znałem Go, nie mogłem poznać, ponieważ odszedł wiele lat przed moim narodzeniem. W rodzinie funkcjonował jako legenda, wzór do naśladowania. Ale tak naprawdę mało kto go dobrze znał. Mój pradziadek bardzo dużo pracował, a podobno dzieci za nim nie przepadały, ponieważ wymagał absolutnej ciszy w domu. Ci, którzy opowiadali mi o nim, znali go raczej z czasów powojennych, a więc jako człowieka już bardzo doświadczonego przez życie. Mówiło się, że „chodzili za nim” smutni panowie z Citroëna, co w latach 50. nie było niczym dobrym.

W 1953 roku umarł krwawy dyktator Józef Stalin, ale też jeden z największych kompozytorów – Sergiusz Prokofiew. W tymże roku umarł też mój pradziadek, najwybitniejszy z naszej rodziny, lekarz który rozumiał swój zawód jako oddanie innym, potrzebującym. Zarówno chorym, swoim pacjentom, jak i po prostu ludziom, którym niezbędna była pomoc. Potrzeba niesienia pomocy – czy nie jest to ten najważniejszy powód zostania lekarzem?

Kolejną cechą mojego pradziadka, którą zawsze podziwiano i podziwiam ją ja, była wierność wyznawanym zasadom. Stawiało go to wobec dramatycznych wyborów. Niepodpisanie Reichlisty w 1940 roku było jawnym sprzeciwem wobec okupanta, pomaganie mieszkańcom getta było stawianiem na szali życia swojego i najbliższych. Jego dwaj synowie, wychowani przez Niego w duchu miłości do Polski, za tę Polskę zginęli w Powstaniu Warszawskim. Koniec wojny nie przyniósł wolności, a więc mogłoby się wydawać, że wszystkie te poświęcenia, ofiary, niezłomna postawa nie miały sensu. Mój pradziadek nie zaakceptował nowej powojennej rzeczywistości politycznej i, chociaż wielokrotnie namawiany, nigdy swoim nazwiskiem nie legitymizował komunistycznej władzy. Co mógł czuć w ponurej Warszawie lat 50., miście, które nie miało z pewnością nic wspólnego z jego przedwojenną Warszawą, a ludowa ojczyzna była *de facto* przygnębiającym reżimem sowieckim? Mam nadzieję, że do końca wierzył w sens swojego postępowania zarówno w sprawach zawodowych, jak i społecznych.

Parę miesięcy temu za sprawą powszechnie dostępnej techniki komunikacyjnej (aplikacji Messenger), której na pewno wielkim fanem byłby mój pradziadek,

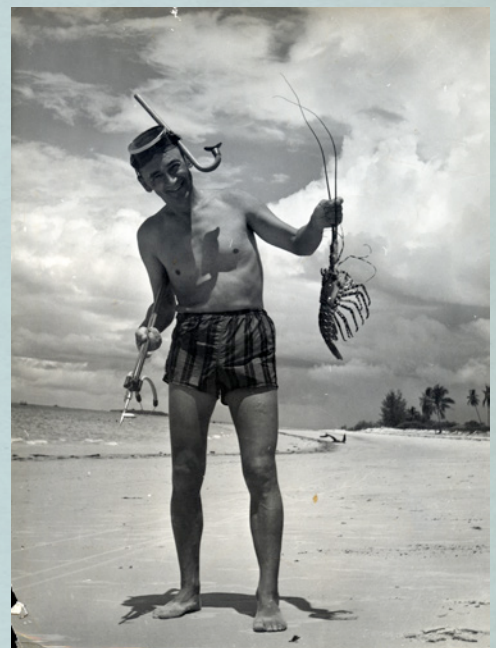

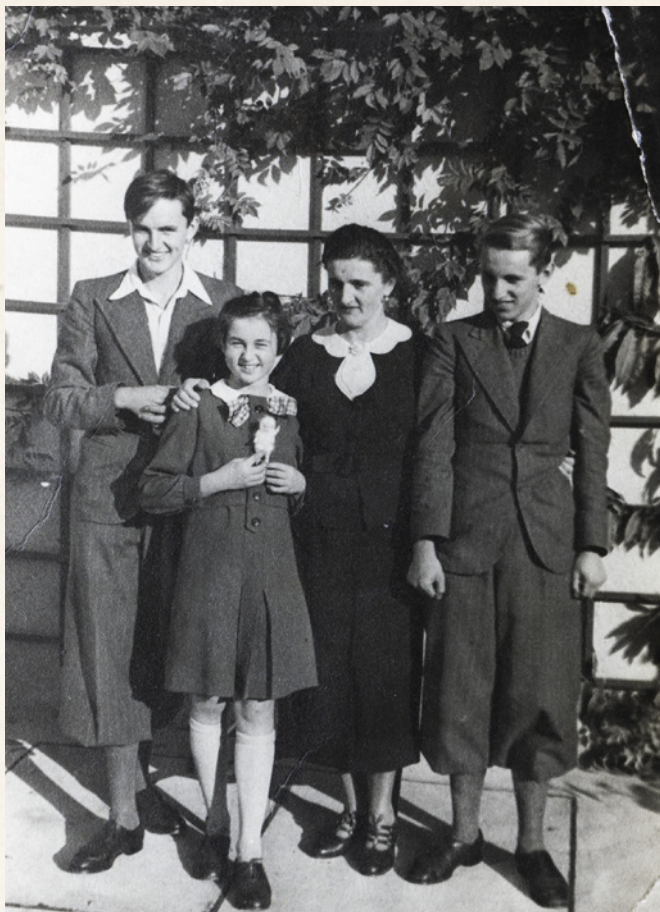
Mściwój Semerau-Siemianowski z żoną
w Tatrach, zb. W. Semerau-Siemianowskiego

Zbigniew Semerau-Siemianowski
(syn Mściwoja) na plaży w Tanzanii,
zb. W. Semerau-Siemianowskiego

Spacer rodziny Semerau-Siemianowskich
w Wilanowie. Zdjęcie najprawdopodobniej
wykonywał prof. Mściwój Semerau-
-Siemianowski. Od lewej: syn Zbigniew,
żona Antonina, córka Bogna i synowie
Janusz oraz Leszek, zb. W. Semerau-Siemianowskiego

Żona i dzieci Mściwoja Semerau-Siemianowskiego,
zb. W. Semerau-Siemianowskiego

Szwagier Mściwoja Semerau-Siemianowskiego –
Witold Hulewicz (w środku na motorze), zb. W. Semerau-
-Siemianowskiego

skontaktował się ze mną Profesor Krzysztof Filipiak z propozycją włączenia się w organizację wystawy poświęconej Mściwojowi Semerau-Siemianowskiemu.

Szanowni Państwo, wyobraźmy sobie teraz mojego pradziadka, który patrzy skądś tam z góry jak jego prawnuk, na zaproszenie Prorektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, wolnej polskiej uczelni, Jego uczelni, wsiada w sprawnie działającą komunikację miejską stolicy wolnej Polski i całkiem przyzwoitymi drogami dojeżdża w krótkim czasie pod nowoczesne budynki uczelni, aby spotkać się z Profesorem Filipiakiem, który jest w pewnej mierze jego wychowankiem, a z pewnością wychowankiem Jego szkoły.

Jestem przekonany, że warto było pozostać wiernym swoim zasadom. Wiem też, że to dzięki takim ludziom jak Mściwój Semerau-Siemianowski możemy jako naród rozkwitać w czasach pokoju, ale może co ważniejsze – dzięki takim ludziom udaje nam się przetrwać trudne czasy.

Kochany mój pradziadku, dziękuję Ci, że byłeś.

WOJCIECH SEMERAU-SIEMIANOWSKI

„NAJSŁYNNIEJSI UCZNIOWIE PROFESORA SEMERAU- -SIEMIANOWSKIEGO: ZDZISŁAW ASKANAS I JERZY JAKUBOWSKI”

Wybitni uczeni przyciągają do siebie utalentowanych, młodych ludzi pragnących kształcić się i zdobywać doświadczenie pod okiem swych mistrzów, by z czasem kontynuować ich dzieło, wzbogacając je o swoje osiągnięcia. W ten sposób powstają tzw. szkoły, na czele których stają kolejni profesorowie. Bez ich wiedzy, ale jednocześnie dbania o rozwój adeptów, nie byłoby to możliwe. Ze szkoły Mściwoja Semerau-Siemianowskiego (1885-1953), wybitnego internisty, kardiologa, profesora Uniwersytetu Warszawskiego i innych uczelni, wywodzą się wybitni lekarze. Należy do nich profesor Zdzisław Askanas (1910-1974), świetny kardiolog, nauczyciel akademicki i wychowawca. Po ukończeniu studiów na Wydziale Lekarskim w 1935 roku rozpoczął praktykę prywatną, by utrzymać rodzinę, ale jednocześnie podjął pracę pod kierunkiem prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego, ordynatora w II Klinice Chorób Wewnętrznych Szpitala św. Łazarza, mieszczącego się przy ul. Książęcej 2. Zdobywał również doświadczenie u prof. Jakuba Węgierko (1889-1960), jednego z twórców polskiej diabetologii, od 1935 roku ordynatora Oddziału Obserwacyjnego Szpitala Zakaźnego św. Stanisława (ul. Wolska 37). Początkowo był wolontariuszem, a później asystentem i starszym asystentem w Zakładzie Patologii Ogólnej i Doświadczalnej Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Warszawskiego, kierowanego przez prof. Franciszka Venuleta (1878-1967). Zaczął przygotowywać pracę doktorską z dziedziny kardiologii pod kierunkiem prof. Semerau-Siemianowskiego. Wybuch wojny w 1939 roku przekreślił wszystkie plany naukowe młodego lekarza. Za bohaterską postawę w obronie twierdzy Modlin otrzymał Krzyż Walecznych. Lata okupacji to traumatyczne przejścia w getcie i późniejsze ukrywanie się po stronie aryjskiej. Po upadku Powstania Warszawskiego organizował na terenach okupowanych przez Niemców szpitale Rady Głównej Opiekuńczej. Po wojnie początkowo pracował w Ministerstwie Zdrowia i Opieki Społecznej. Jednak pasja lekarza naukowca sprawiła, że powrócił do II Kliniki Chorób Wewnętrznych Wydziału Lekarskiego UW (od 1950 roku Akademia Medyczna), kierowanej przez prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego. W październiku 1953 roku został kierownikiem nowo powołanej IV Kliniki Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej, a 30 czerwca

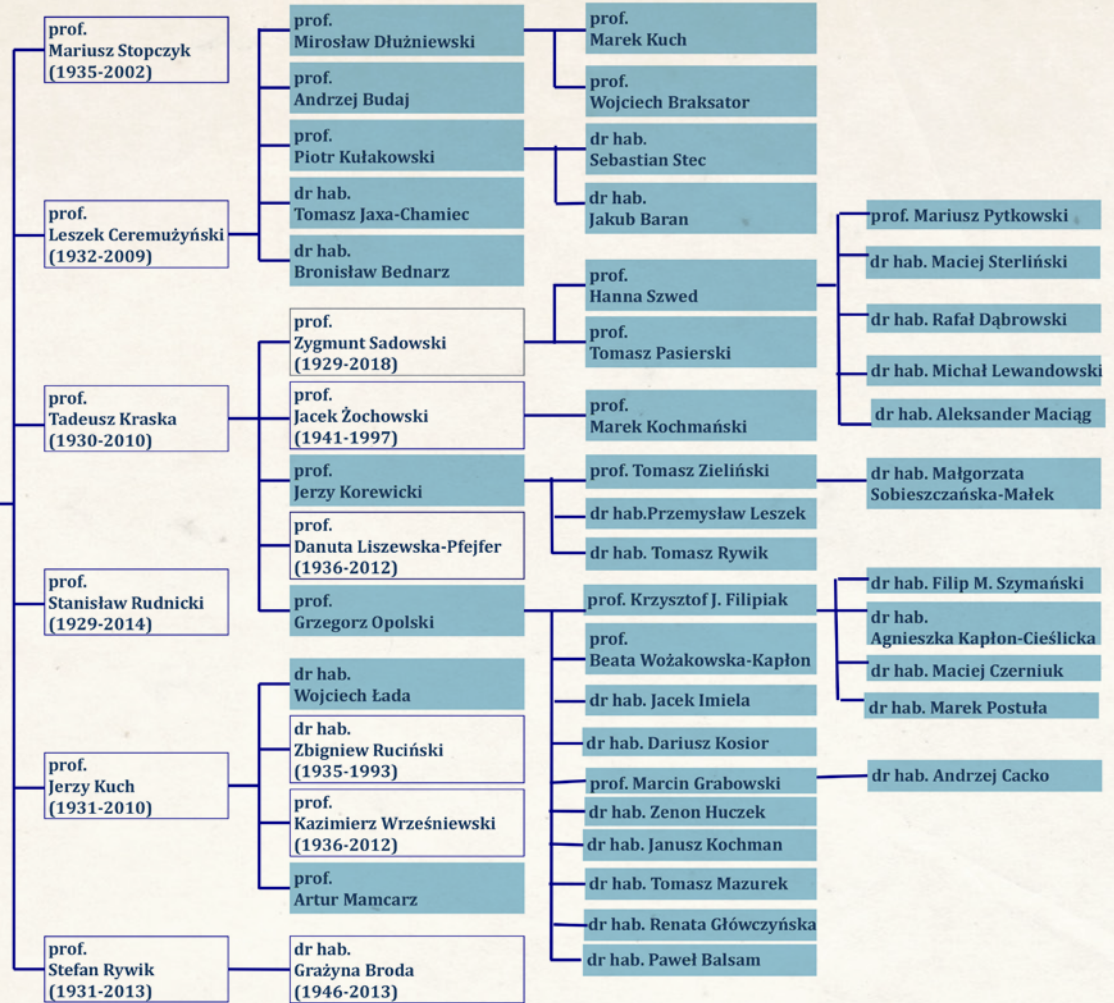

Zdzisław Askanas, zb. Muzeum
Historii Medycyny WUM

prof.
Zdzisław Askanas
(1910-1974)

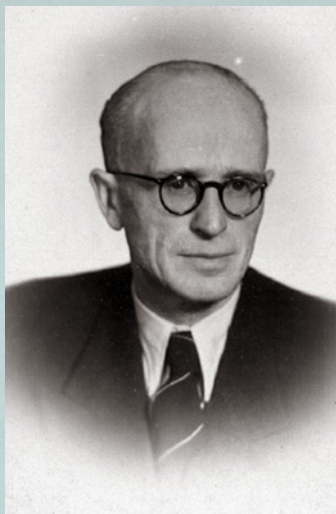
Warszawska
Akademicka
Szkoła
Askanasowców
(1953-2020)

Copyright by K.J. Filipiak, 2020

1954 roku uzyskał tytuł naukowy profesora. Zespół lekarski pod przewodnictwem Askanasa prowadził prace naukowe z dziedziny kardiologii. Tak rodziła się szkoła kardiologiczna profesora Zdzisława Askanasa. On sam został pierwszym w Polsce konsultantem krajowym do spraw kardiologii, będącej do tej pory dziedziną interny. Dzięki jego staraniom od drugiej połowy lat 50. wybrane placówki medyczne (szpitale) w Polsce zaczęto zaopatrywać w nowoczesną aparaturę kardiologiczną, tworząc w nich ośrodki intensywnej opieki kardiologicznej. W 1961 roku staraniem Askanasa powstaje pierwsza w kraju Centralna Przychodnia Chorób Układu Krążenia, w 1963 roku Oddział Intensywnej Opieki Kardiologicznej (OIOK), jeden z pierwszych na świecie, a w 1965 roku przekształcono IV Klinikę Chorób Wewnętrznych w Instytut Kardiologii, którego zostaje dyrektorem. Pionierskie badania prowadzone w klinice, w takich dziedzinach jak: intensywna opieka kardiologiczna, elektroterapia, elektrofizjologia, rehabilitacja kardiologiczna, przyniosły ośrodkowi międzynarodową sławę i uznanie, co miało wyraz w powołaniu prof. Askanasa na stanowisko eksperta Światowej Organizacji Zdrowia w zakresie rehabilitacji kardiologicznej i epidemiologii chorób układu krążenia. Pod jego redakcją powstał w 1967 roku pierwszy podręcznik reanimacji kardiologicznej. W sumie Askanas wydał ponad 180 prac, wypromował

Drzewo akademickie
Kardiologicznej Szkoły
Askanasa wg. K. J. Filipiaka
(wersja na dzień 01.01.2020)

Prof. Jerzy Jakubowski,
zb. Głównej Biblioteki Lekarskiej
im. S. Konopki w Warszawie

Rysunek satyryczny
ukazujący Zdzisława
Askanasa i studentów,
zb. Muzeum Historii
Medycyny WUM

26 doktorów nauk medycznych, był opiekunem 4 rozpraw habilitacyjnych, a kilka zostało obronionych po jego śmierci. Latem 1973 roku doznał rozległego udaru mózgu, przewieziony do lecznicy rządowej przy Emilii Plater, w której przez ćwierć wieku był konsultantem, umarł 25 września 1974 roku. Został pochowany na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach.

II Klinika Chorób Wewnętrznych Szpitala św. Łazarza w Warszawie była kuźnią nowych talentów lekarskich. To także miejsce, w którym młodzi lekarze mieli możliwość prowadzenia samodzielnej pracy klinicznej i dydaktycznej. W 1926 roku na oddziale prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego (1885-1953) pojawia się kolejny wybitny lekarz i społecznik, twórca polskiej szkoły kardiologicznej – Maurycy Jerzy Muszkatenblit (później Jerzy Jakubowski) (1887-1967). W Szpitalu św. Łazarza Maurycy Muszkatenblit współpracował z młodszymi kolegami, przyszłymi sławami medycznymi, między innymi: Zdzisławem Askanasem, Klementyną Rachoniową, Henrykiem Rasoltem, Ksawerym Rowińskim, Edmundem Żerą. Zdobywał coraz większe uznanie w środowisku lekarskim. Jego zainteresowania dotyczyły przede wszystkim kardiologii. W latach 30. daje się poznać między innymi jako znakomity znawca choroby wieńcowej, zawału serca oraz nadciśnienia tętniczego. Prowadził także badania nad diagnostyką raka płuc i terapią chorób krwi, a także endokrynologią kliniczną. Był jednym z założycieli i członkiem Towarzystwa Medycyny Społecznej, współpracował z „Warszawskim Czasopismem Lekarskim”. Po wojnie Jerzy Jakubowski był współorganizatorem, profesorem i prorektorem Uniwersytetu Łódzkiego, a od 1950 roku prorektorem Akademii Medycznej w Łodzi. Tworzył i budował od podstaw II Klinikę Chorób Wewnętrznych w Szpitalu przy ulicy Sterlinga 1/3 w Łodzi. Przyczynił się do rozwoju Towarzystwa Internistów Polskich, z którego w 1950 roku z inicjatywy prof. Mściwoja Semerau-Siemianowskiego przy współudziale prof. Jakubowskiego powstała Sekcja Kardiologiczna, przekształcona w 1954 roku w Polskie Towarzystwo Kardiologiczne.

MGR JOLANTA EPSZTEIN

„KOLEKCJA MONET ANTYCZNYCH DR. WŁADYSŁAWA SEMERAU- -SIEMIANOWSKIEGO W ZBIORACH MUZEUM NARODOWEGO W WARSZAWIE”

Portret Władysława Semerau-
-Siemianowskiego,
zb. W. Semerau-Siemianowskiego

Jedną z dwóch podstawowych kolekcji, które dały w 1921 roku początek Gabinietowi Monet i Medali w Muzeum Narodowym w Warszawie, był obok kolekcji monet polskich Kazimierza hr. Sobańskiego, zbiór antycznych numizmatów dr. Władysława Semerau-Siemianowskiego. Część numizmatyczna w liczbie 27 711 obiektów, stanowiła zasadniczą część kolekcji antycznej, przekazanej przez donatora do Muzeum Narodowego 2 lipca 1921 roku.

Władysław Semerau-Siemianowski (1849-1938) urodził się w Cierpielewie w Poznańskim, gdzie skończył szkołę średnią, aby następnie podjąć w roku 1870 studia medyczne na uniwersytecie we Wrocławiu, a wkrótce po tym w Krakowie na Wydziale Medycznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równocześnie, młody adept medycyny zaczął uczyć się na wykłady z archeologii, które najprawdopodobniej prowadził profesor Józef Łepkowski (1826-1894) – prekursor polskiej archeologii, twórca Gabinetu Archeologicznego przy Uniwersytecie Jagiellońskim. Można spodziewać się, że właśnie to doświadczenie stało się inspiracją dla Władysława do pogłębiania swoich zainteresowań antykiem i rozwijaniem pasji kolekcjonerskiej. Po dwóch latach studiów krakowskich Semerau-Siemianowski przenosi się na Uniwersytet w Wiedniu, gdzie w 1877 roku uzyskał dyplom doktora medycyny. Wkrótce potem trafia na terytorium Imperium Osmańskiego, gdzie pracuje i gromadzi swoją kolekcję przez ponad czterdzieści lat. Początkowo pracuje jako lekarz sztabowy w armii tureckiej podczas wojny z Rosją (1877-1878), a następnie jako lekarz kolei tureckich – w Ruszczuku (dziś Ruse w Bułgarii), w Salonikach i w Konstantynopolu, zajmując kolejno wyższe stanowiska.

Semerau-Siemianowski początkowo zbierał monety po amatorsku, jednak w krótkim czasie przeszedł do kolekcjonowania systematycznego, opartego na przesłankach naukowych. Samodzielnie katalogował i opracowywał swoje nabytki, które trafiały do zbioru przede wszystkim jako zakupy, choć były także przedmiotem darów od wdzięcznych pacjentów, a czasem znajdowane przez samego kolekcjonera. Wraz ze zbiorem rozrastał się fachowy księgozbiór archeologiczno-numizmatyczny oraz intensyfikowały kontakty z numizmatykami, z którymi doktor prowadził

ożywioną korespondencję. Opracowania i listy niestety nie zachowały się, wiadomo jednak m.in., że z kolekcją zapoznał się w 1918 roku Kurt Regling (1876-1935) – późniejszy kurator Gabinetu Numizmatycznego w Berlinie. Znana jest także informacja o wizycie Semerau-Siemianowskiego w Paryżu w roku 1900, gdzie przy okazji Wystawy Światowej mógł spotkać się m.in. z Ernestem Babelonem (1854-1924), kuratorem Gabinetu Numizmatycznego Bibliothèque Nationale de France.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Semerau-Siemianowski postanowił wrócić do kraju, co uczynił w roku 1920. Rok później przekazał swoją kolekcję Muzeum Narodowemu w Warszawie, zostając jej honorowym kustoszem. Zbiory inwentaryzował i opracowywał osobiście do roku 1928, kiedy postępująca choroba oczu uniemożliwiła mu dalszą pracę. W tym też roku odszedł na emeryturę. Ostatnie lata życia spędził w Krakowie, gdzie zmarł 12 kwietnia 1937 roku.

Dar Władysława Semerau-Siemianowskiego, na który składało się blisko 30 000 obiektów, był zbiorem kompleksowym, zawierającym m.in. 12 000 monet greckich, 7000 monet rzymskich i 3000 bizantyńskich, uzupełnionych 158 bizantyńskimi pieczęciami. Największą część kolekcji stanowiły monety wybite w Azji Mniejszej – od pieniądza greckich poleis po emisje prowincjonalnych monet rzymskich. Do najlepiej reprezentowanych części zbioru należą także monety Macedonii i Tracji, w tym znaleziona nad jeziorem Dojran w Macedonii oktodrachma plemienia Derronów – jeden z najcenniejszych w zbiorze obiektów. Imponujący był także zbiór monet rzymskich, zwłaszcza z okresu Cesarstwa, oraz bizantyńskich, wybijanych aż do kresu istnienia „Drugiego Rzymu”.

Kolekcja Monet Antycznych w Gabinetcie Monet i Medali MNW (dawniej Dział Numizmatyki Starożytnej MNW), zawdzięcza swoje powstanie darowi Władysława Semerau-Siemianowskiego. Ten imponujący ówczesnie zbiór, mimo ogromnych strat poniesionych podczas wojny, jest nadal jedną z najświetniejszych kolekcji Gabinetu Monet i Medali. Stanowi jednocześnie podstawę najlepszego tego rodzaju zbioru w Polsce i jednego z najlepszych w Europie Środkowej gromadzącego monety starożytne, m.in.: greckie, rzymskie, perskie i bizantyńskie. Patrząc z tej perspektywy, w szczególnym świetle jawi się tu postać dr. Władysława Semerau-Siemianowskiego, którego wytrwałość i pasja, stawiają go w gronie największych polskich kolekcjonerów. Przy tym oddanego ojczyźnie obywatela, którego spuścizna trwale wzbogaciła skarby polskiej i europejskiej kultury.

Oktodrachma, Derronowie, 520-480 przed Chr., Macedonia, nr inw. 57110 MNW, śr. 29,0 × 36,0 mm, fot. Z. Doliński

AE, Gordian III, 238-244, Cesarstwo Rzymskie, men.: Tars, nr inw.: 58307, śr. 37,3 mm, fot. Z. Doliński

Solid, Gallus (351-354), Cesarstwo Rzymskie, men.: Tessaloniki, nr inw.: 88511 MNW, śr. 20,0 mm, fot. Z. Doliński

Platymera i Biemiański

Muzeum Narodowe
w Warszawie

